Cultura | Jordi Creus | Actualitzat el 07/03/2019 a les 20:00

Avi, et trauré d'aquí!

«Enmig de la prosa del Joan s'hi amaguen el patiment, la impotència, la injustícia i les nefastes conseqüències d'una transició que no va ser tan modèlica com alguns ens han volgut fer creure»

Era el dia 28 d'abril del 2008. El Joan Pinyol, professor de llengua i literatura catalanes a Piera, va anar a la llibreria Dalmau d'aquella localitat a liquidar els llibres venuts pels seus alumnes a la parada de Sant Jordi. Mentre esperava es va fixar en l'exemplar de la revista *Sàpiens* que hi havia a l'estanteria.

Aquell mes duia a la seva portada els morts oblidats i les fosses de la guerra civil. I anava acompanyada d'un llibre de la historiadora Queralt Solé en què, per primera vegada, es feien públics els noms dels milers de persones que a finals dels anys 50 i 60 del segle passat van ser extretes de fosses comunes i traslladades al Valle de los Caídos per ordre expressa del dictador.

Franquistes i republicans. Militars, la gran majoria, però també civils. Tots ells reubicats a la cripta del gran mausoleu franquista per a major glòria del tirà. El Joan va fullejar el llibre per si hi trobava algun nom del seu poble, Capellades. I val a dir que el va trobar! Un dels que hi apareixia, per sorpresa seva, era el del seu avi, el Joan Colom, un soldat republicà que va ser fet presoner pels franquistes i que va morir a l'hospital militar de Lleida el 5 de març del 1939.

Com havia arribat el Joan Colom al Valle de los Caídos? Anem a pams. Després de la seva mort, i malgrat els precs de la seva família, que el volia soterrar a Capellades, el Joan Colom va ser enterrat a la fossa comuna del cementiri de Lleida. I des d'aquell moment, aquest va ser el lloc on els seus l'anaven a recordar i a portar-li flors. I així ho va fer moltes vegades el Joan Pinyol, sense saber que, en realitat, les restes del seu avi eren a molts quilòmetres d'allà. Ningú no els havia demanat permís per a l'exhumació i el trasllat. De fet, ni tan sols se'ls va explicar.

Des d'aquell dia d'abril del 2008, el Joan Pinyol ha remogut cel i terra per treure el seu avi del Valle de los Caídos. I la seva tenacitat sempre ha topat amb la burocràcia i l'estupidesa d'un estat que ha estat incapaç de fer front als fantasmes del seu passat. Tants anys després de la seva mort, el dictador segueix enterrat en un mausoleu pagat i mantingut amb els diners de tots, mentre desenes de milers de les seves víctimes continuen enterrades en cunetes. O el que és pitjor, al Valle de los Caídos.

Aquesta mateixa setmana vaig tenir a les mans el darrer llibre del Joan Pinyol, titulat "Avi, et trauré d'aquí!", com el magnífic documental de la Montse Armengou i el Ricard Belis, que va emetre el *Sense Ficció* de TV3 ara fa 6 anys. Publicat per Saldonar, aquest llibre explica els últims mesos de vida de l'avi Colom, fins a la seva mort a Lleida, així com l'odissea viscuda pel seu nét des d'aquell 2008 en què va descobrir la infàmia.

Enmig de la prosa del Joan -que bé que escriu!-, s'hi amaguen el patiment, la impotència, la injustícia (de la dictadura primer i d'aquesta democràcia de baixa intensitat, després) i les nefastes conseqüències d'una transició que no va ser tan modèlica com alguns ens han volgut fer creure.

Es tracta d'un llibre molt recomanable que s'hauria de llegir a les escoles, malgrat que, com explica la periodista Montse Armengou en el pròleg, és una obra que no hauria d'haver estat publicada mai, "perquè en un país realment democràtic l'Estat ja hauria reparat el dany a Joan Colom, i als seus descendents. I que no ens digui ningú que parlem del passat. Parlem de víctimes de la democràcia que, avui dia, segueixen lluitant pel que van fer els seus ancestres, víctimes de la dictadura".